

1927

1927

MÜNÇİ
KALAYOĞLU

Hatırda Kalanlar

Remzi Kitabevi

MÜNÇİ KALAYOĞLU

Hatırda Kalanlar

Remzi Kitabevi

HATIRDA KALANLAR / Münci Kalayoğlu

© Remzi Kitabevi, 2021

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayanlar: Seza Güleç – Ali Tanrısever

Düzeltili: Korkut Tankuter - Nesrin Arslan

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2064-0

BİRİNCİ BASIM: Ağustos 2021

Kitabın basımı 3000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM

*Çocukluk, Gençlik Çağları,
Ankara Tıp ve Hacettepe Yılları*

Mission: Impossible	13
Münci; “Kurtarıcı” Demek	24
Bir Anadolu Hekimi: Ekştayn	26
Doğramacı’yla Kader Yolları.....	29
Çocukluğum.....	32
En İyi Sünneti Berber Yapar	35
Sünnet mi, Bira mı?	36
Ankara Yılları	38
Aile.....	40
Babam.....	43
Tıbbı Giriş, Üniversite Yılları	47
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi	50
Mezar Kazıcılığı.....	52
Kardeş Kardeşi Vurur mu?	54
Gökten Hasta Yağıyor!... ..	57
Doğramacı’nın Hacettepe’si	58
Bir Cumhuriyet Aydını; Hüsnü Göksel	61
Sevginin Eldivenleri	66
Nesilden Nesile Cerrahi Felsefe	69
İlk Karaciğer Ameliyatım.....	73
Hacettepe Çiçek Açıyor	75
Bakan Oluyorum!	78
Amerika Hayali	79

İKİNCİ BÖLÜM

New York, Pittsburgh

Amerika’ya Gitmek Gaye Değil, Vasıta	85
Sina Dağı Hastanesi	86
Türk Kahvesinin Lisan Öğrenmeye Katkısı	89
Amerika’da İlk Müdahalem.....	90
Acil Servis Maceraları... ..	91

6 *Hatırda Kalanlar*

Domuz Eti Yemem	92
Pittsburgh'de İhtisas	94
Annem ve Babam Amerika'da.....	96
Burada Bir Taş Daha Var.....	98
Seza	100
Karaciğer Nakli ile Tanışmam	101
Türkiye'ye Dönüş.....	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Akademisyenlik, Evlenme, Pittsburgh'e İkinci Gidiş

Tezimi Yazıyorum.....	109
Benimle Evlenir misin?	112
Ailece Balayı!	116
Kayınpederle Copacabana... ..	120
Kuzu Osman.....	120
Asi Gençlik	121
Yeniden Pittsburgh Yolları.....	123
Starzl ile İlk Nakil.....	125
Transplantasyon Felsefesi.....	131
Aynı Filarmoni Orkestrası Gibiyiz	132

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Pittsburgh-Starzl

Pittsburgh	141
Cyclosporin	143
Portal Veni Bağladınız mı?.....	144
<i>LIFE</i> 'ın Kapağında Yer Almak	145
Cerrahlık Fedakârlıktır.....	146
Alın Bu Kasabı Buradan!	146
"Hocam Elimi Diktiniz!"	148
Starzl ile Ameliyathane Halleri.....	150
Benimle Wisconsin'e Gelir misin?	151

BEŞİNCİ BÖLÜM

Wisconsin-Madison, Dr. Belzer

Yıldızının Parladığı Anlar	155
Gözümü Bağlasalar Yaparım	157
Merhaba Wisconsin-Madison.....	162

Ev Halleri.....	163
Wisconsin Solüsyonu.....	165
Dünyada İlk – 1.....	166
Sigara Sağlığa Zararlıdır.....	170
Dünyada İlk – 2.....	171
Dünyada İlk – 3.....	172
Murat.....	173
Sinan.....	177
Yakınlarıma Ameliyat Zor.....	178
Yapışık İkizler.....	180
Vietnam Gazisi.....	185
Cennetten Gelmiş Bir Melek.....	187
“Düzen” Laboratuvarı.....	188
Kapıya Dikkat.....	190
Anneniz Bir Dua Etse.....	191
Size Bir Bypass Yapalım.....	194
Sevgilerimle Karışık, Sadri Alışık.....	195
Cinderella Story.....	203
Beyin Ölümü Nedir?.....	205
Organ Bağışı Günah Değil.....	208
En Uzun Ameliyat.....	210
Nakil Beklerken Donör Olmak!.....	212
Schwartz.....	212
Maestro!.....	213
İstemeyi Bilmek.....	214
Ben de Sengetliyim Cumhurbaşkanı.....	217
Belkis.....	219
Doktor Eşi.....	227
Belkis ile Dünya Turu.....	228
Kayınvalidem ve Kayınpederim.....	230
Küba.....	234
Eller.....	235
On Ameliyatta Üç Karaciğer Nakli.....	243
Hepatoskopi.....	243
Gülhane’de Nakil.....	248
Belzer’e Veda.....	249
Kulağa Ezan.....	250
“Ben Adamın Ciğerini Sökerim!”.....	251
Gazi Yaşargil.....	252
Mehmet Haberal.....	255
Anılarımı Yazıyorum.....	261

ALTINCI BÖLÜM
*Türkiye'ye Dönüş,
Memorial ve Koç Üniversitesi*

“Münci Bey, Artık Yeter!”	271
Kesin Dönüş	272
Memorial	272
Gerçekleşen Bir Hayalim Daha	274
Türkiye’yi Kıskanıyorlar	275
Ekip Rüya Takım Gibi.....	276
Abdestsiz Ameliyata Girmem.....	276
Ciğer Yerim.....	277
Ameliyathanede İbrahim Tatlıses	278
Uygulamalı Ders	279
Böyle Şeyler Yapmamalısınız!	280
Bir de Bel Fıtığı Ameliyatı Olalım	282
Eğitim Şart	283
Koç Üniversitesi Hastanesi	290
Atatürk Bugün Kurtarılabilir miydi?.....	291
Muradına Ermek, Kerevetine Çıkmak	291

YEDİNCİ BÖLÜM
80. Yaş

Seksen Yaşım, Merhaba.....	297
Korona Günlerinde Kitap Yazmak	301
Adlar Dizini	307

*Bu kitabı, hayattaki tek eşim,
aklımı, kalbimi, ruhumu besleyen Belkıs'ıma,
dimağımın devamı yavrularıma,
torunlarıma ve tüm çocuklara armağan ediyorum.*

BİRİNCİ BÖLÜM

*Çocukluk, Gençlik Çağları,
Ankara Tıp ve Hacettepe Yılları*

*Kim olursan ol, ne yaparsan yap, bütün
yüreğinle gerçekten bir şey istediğin zaman,
evrenin ruhunda bu istek oluşur.
Bu, senin yeryüzündeki özel görevindir.*

PAULO COELHO - SİMYACI

Mission: Impossible

Haziran 1982

Bir karaciğer nakli ameliyatı için dört gündür Pittsburgh Üniversitesi Presbiteryen Hastanesi'nde bekliyoruz.

Haber hiç ümit etmediğimiz bir zamanda geldi. Dört gündür hastanenin kafeteryasında bekliyorduk. Hacettepe Üniversitesi'nden konuk cerrah Dr. Münci Kalayoğlu ile hafta sonu programı yapıyoruz. Birden belinden hiç eksik etmediği elektronik sinyal makinesi işaret verdi. Dr. Münci,

“Derhal gitmemiz lazım,” diyerek yerinden kalkıyor, uzun koridorları adımlamaya başlıyoruz.

Büyük hastanenin birkaç koridorundan geçtikten sonra Kalayoğlu'nun birlikte çalıştığı ünlü cerrah Dr. Thomas Starzl'ın odasına geldik. Oda da transplantasyon koordinatörü ve bilgisayar bölümünden Brian Broznick var. Günde üç pakete yakın sigara içen Dr. Starzl sigarasından çektiği nefesler arasında bir karaciğer çıktığını söyledi ve Dr. Kalayoğlu'na, “Bu iş için Rochester'a gider misin?” diye sordu. Zaten bizim de beklediğimiz bu değil mi?

“Evet,” dedi Dr. Kalayoğlu.

Hanidir beklediğim gün gelip çatmıştı. Dr. Starzl, Brian'a döndü, “Senin hazırlanman ne kadar sürer?” Brian, “On dakikada tamam,” cevabını yapıştırdı.

Dr. Starzl bu arada hemşireye, “Ekibi hazırla, herkese telefon et, toparla,” diyordu. Brian ise bilgisayarın başında bir başka soruyu cevaplamakla meşguldü. Karaciğerinin değiştirilmesi için bekleyen hastaların bilgileri Rochester'daki bilgilerle karşılaştırılıyordu.

Saat 16'ya yaklaşıyordu. Brian, bilgisayardan çağırdığı birkaç hastanın durumunu inceleyip isimlerini Dr. Starzl'a bildirdi. O da biraz düşündük-

ten sonra, “Evet. Chicago’daki o zenci kıza takalım,” diyerek kararını bildirdi. “Telefon edin, ilk uçağa atlayıp buraya gelsin.”

Sonra da, “Ben yıkanmaya gidiyorum,” diyerek ameliyathanenin yanındaki sterilize edilmiş odaya yöneldi.

İyi ama Brian’ın telefonuna Chicago cevap vermiyordu. Bunun üzerine şans başka birine, bir çocuk annesi, yirmi dört yaşındaki Treva Kiley’e dönmüştü. Bu defa onun karaciğerini değiştirme kararı alındı.

Organ naklinde kan grubu, doku grubu, vücut profili gibi uyum gerektiren çeşitli etkenlerin yanı sıra, verici kişinin yaşı, cüssesi, karaciğerinin büyüklüğü, sonucu etkileyen nedenlerin başında geliyor. Bu nedenle Rochester Hastanesi’nde birkaç saat önce New York’ta bir trafik kazasında ölen, karaciğeri alınacak olan genç kızın bu tür bilgileri bilgisayarda karşı karşıya getiriliyor.

Evet hemen gidilecek.

Narkozitör, Dr. Münci Kalayoğlu ve Dr. Starzl hazır durumdadılar. Dr. Starzl ve ekibi Treva Kiley’i ameliyata çağıracaklar biraz sonra. Bu arada Dr. Janec, Münci Kalayoğlu, Brian Broznick ve ben Rochester’a gitmek üzere yola çıkacağız.

Dr. Münci, organ nakillerinde kullanılan soğutucu kutuyu taşıyor. Piknik kutusu gibi bir şey. Brian, bir eliyle arabayı kullanıyor, bir eliyle Dr. Janec’in evine telefon ediyor.

“Yola çıktık, köprünün üzerindeyiz, on dakika içinde yanında oluruz.” Saat 17.30 oldu.

Dr. Janec’i aldıktan sonra biraz ilerideki küçük havaalanına geldik.

Altı kişilik özel uçak hazır, pilot bizi bekliyor.

Organizasyon buraya kadar aksamış değil.

Saat tam 18.45’te Rochester Hastanesi’nin kapısından girdik. Buradaki doktorlar, ameliyata girecek görevliler de bizi bekliyor. Bizi görür görmez sterilize odasına yöneldiler. Birkaç dakika sonra genç kızın karaciğerini çıkarma ameliyatı başlayacak. Aramızda ameliyatla ilgili kısa konuşmalar oldu. Dr. Janec kısa ve kesin birkaç talimat verdi.

Doktorlar yavaş yavaş mekanik olarak yaşadığım öğrendiğim genç kızın etrafında yerlerini aldılar. Operasyon başlıyordu ve saat 19.40 olmuştu. Elektrikli kesicinin vızıldayan sesi beni ürpertti. Genç kızın göğsü açılıyordu bu elektrikli testereyle. Bir anda her yer kana bulandı. Ama herkes programlı birer robot gibi işlerini soğukkanlılıkla sürdürüyordu.

Daha önce sorduğum için biliyorum. Bu ameliyat üç saatten biraz daha fazla sürecekti. Ölmüş ama mekanik olarak yaşatılan ve ameliyat masasında göğsü açılan genç kıza takılı respiratör işlemini sürdürüyordu. Bu cihaz vücuttan çıkarılacak olan organların son ana kadar canlı kalmalarını sağlıyordu. Organların yerlerinden alınmasından sonra da bir başka hastaya takılması için belli sürelerin geçmemesi gerekiyordu. Uçakta gelirken konuştuğumuz olayları bir bir yaşıyordum. Ne zaman hangi işlemin yapılacağını, karaciğerin nasıl alınacağını.

Dr. Janec çok hassas çalışıyordu.

Karaciğerin kesinlikle zedelenmemesi ve kurşun kalem ucu kalınlığındaki iki yüz dolayında damarın kesiminin çok iyi yapılması gerektiğini anlatıyordu. Karaciğerin çıkarılmasında bu iş en önemli, en hassas işlemdi. Genç kızın vücudundan sırasıyla böbrekleri çıkarıldı, sonra karaciğeri, sonra kalbi ve en sonunda ise gözleri.

Her organ acaba bir hastaya şifa vermeye yetecek miydi? Bilgisayar, genç kızın bu organlarının sağlam olduğunu, bir başka hastaya takılabilecek nitelik taşıdığı bilgisini vermişti.

Ameliyat bittiğinde cumartesi gecesi saat tam 22.45 olmuştu. Üç saatlik ameliyat başarıyla tamamlanmıştı.

Vericinin ailesi de hastanede. Genç kızın annesi, babası ve ablası. Babası hekim. Kızının ölümünü ambulansla hastaneye taşıdığı anda öğrenmiş, koşup gelmiş. Hastanede birkaç dakika içerisinde kızının bütün organlarının alınabileceğine ait bir izin belgesi imzalamış. Doğrusunu isterseniz körpeçik vücutlu bir genç kızın bütün organlarını ameliyat masasında tek tek çıkarıp almak beni bir hayli etkiliyordu.

Nihayet respiratör de durdu.

Burada iş bitmişti.

Sıra nakil işine gelmişti. Brian, karaciğeri nakledeceğimiz kutuyu buz parçalarıyla doldurdu. Bu arada Dr. Münci Kalayoğlu da şişeler içinde getirdiği birtakım sıvı maddeleri karaciğerin üzerine döküyordu. Bu şişelerden çıkardığı bir başka sıvıyı da karaciğerin uçları açık damarlarına boşalttı itinayla.

Dr. Münci bu işlemleri tamamladıktan sonra bir ara Dr. Janec ile bir şeyler konuştular. Ameliyat salonunda herkes cevap yerine sadece başını sallıyordu. Dr. Münci de öyle yaptı ve sterilize edilmiş iki torbaya karaciğeri itinayla yerleştirdi. Torbanın içindeki karaciğer mor bir görünümdeydi.

Şimdi yeniden yolculuğa çıkma zamanı gelmişti.

Brian, Dr. Münci'nin sterilize edilmiş torbalara koyduğu, oradan da itinayla içi buz dolu kutuya yerleştirdiği karaciğeri, kapağını da güzelce kapatarak eline aldı. Aynı ekip yeniden yola koyulmadan önce hastanede ameliyata girmiş doktor ve hemşirelerle vedalaştı. Herkes bize başarılar diledi.

“Sonucu lütfen bildirin,” dediler.

Yanımızda hayatiyetini yitirmemiş hatta daha on iki saat hayatiyetini yitirmeyecek, bir başka vücuda takıldığında görev yapacak bir karaciğer vardı.

Acayip bir duyguydu...

Dört kişi geldiğimiz Rochester'da biri kutuda olmak üzere beş kişi ayrılıyorduk...

Yukarıdaki satırlar 1982 senesinin Haziran ayında, İzmir ve Ege Bölgesi'nin en güçlü ve en çok okunan gazetesi *Yeni Asır*'da yayımlandı. Gazeteci ve fotoğraf sanatçısı Ergun Çağatay'ın^(*) dört gün boyunca *Yeni Asır* gazetesinde fotoğraflarıyla birlikte tefrika halinde yayınlanan bu haberi o sıralar büyük ses getirdi.

Bu ameliyatın bütün safhalarını, saatlerini, unuttuğum isimleri hatırlayabilmek için arşivime baktığımda Ergun Çağatay'ın ne kadar başarılı bir gazetecilik gerçekleştirdiğini tekrar anımsadım. Anlatılan karaciğer nakli ameliyatı sırasında çekmiş olduğu, Dr. Starzl'ı ameliyat masasının başında, beni de elinde nakledilecek karaciğer ile gösteren fotoğrafı *LIFE* dergisine yanılmıyorsam 10 bin dolara satmıştı.

(*) 1937 yılında İzmir'de doğan Ergun Çağatay, orta öğrenimini Robert Kolej'de tamamladı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okurken öğrenimine askerlik nedeniyle ara verdi, üçüncü sınıfta olduğu halde bir daha okula dönmeyerek kendini gazeteciliğe adadı ve foto-röportaj geleneğinin usta bir temsilcisi oldu. 1974 yılında Paris'te GAMMA fotoğraf ajansına girerek foto muhabirliğine adım attı.

1980'de New York'ta *Time/LIFE* grubunda çalışmaya başladı ve dergide ses getiren pek çok önemli haber ve fotoğrafa imza attı. Bu fotoğraflardan belki de en önemlisi ve kendisine en büyük ünü ve geliri sağlayan, *LIFE* dergisinin kapağında çıkan Starzl ile Münci Kalayoglu'nu karaciğer nakli ameliyatında gösteren fotoğrafıydı.

Gazeteci ve fotoğrafçı Ergun Çağatay 16 Şubat 2018 tarihinde açık kalp ameliyatı için yatırıldığı Marmara Üniversitesi Hastanesi'nde hayatını kaybetti.

Bana hep, “Hayatımın en büyük parasını senin sayende kazandım,” derdi.

Elbette *LIFE* dergisi bu fotoğrafı kapaktan yayınlamakla kalmadı, dergide tam yedi sayfa yer ayırarak geniş bir haber halinde başta Amerika olmak üzere tüm dünyaya duyurdu.

Ünlü ve çok okunan dergi, bu ameliyatın sıradan bir ameliyat olmadığıнын, organ nakli ameliyatlarında çığır açan bir gelişme olduğunun farkındaydı. Karaciğer naklinin öncü ismi Starzl ve yanındaki Türk cerrahın gerçekleştirdiği ameliyatı en ince detayına kadar okurlarına aktardı ve bu yazısını nefis fotoğraflarla süsledi.

Peki bizim Ergun Çağatay ile Amerika’da yollarımız nasıl keşişti?

Tamamen bir tesadüf eseri.

O sıralar New York’ta bir sergi açılışında bulunan, İsmet İnönü’nün büyük torunu Hayri İnönü –Eşi Nazlı İnönü, benim sevgili eşim Belkıs’ın halasının torunu olur– yine aynı sergide fotoğraf çekmekte olan Ergun ile tanışıyor, ona soruyor, “Siz nerede çalışıyorsunuz?”

Ergun, “*Yeni Asır*’da gazeteciyim,” deyince, “Biliyor musun, bir Türk cerrah buraya iki buçuk saatlik mesafede dünyanın ilk karaciğer nakil ameliyatlarını gerçekleştiren ekipte çalışıyor, senin yerinde olsam gider onunla bir röportaj yapar ve fotoğraflarını çekerdim,” diyor.

Adımı adresimi veriyor ve, “Benim gönderdiğimi söyle, seninle mutlaka ilgilenecektir,” demeyi de ihmal etmiyor.

Bu haberle gazetecilik damarları kabaran Ergun olayın üzerine atlayınca benim telefonumu alıyor ve sergide birkaç fotoğraf çekerek oradan heyecanla ayrılıyor. Ergun ertesi gün kalkıyor doğru Pittsburgh’e geliyor. Beni evde buldu. Heyecanla, “Ben sizin çalışmalarınızı fotoğraf-
lamak, sizi haber yapmak istiyorum. Sizi ameliyat sırasında izleyebilir, fotoğraf çekebilir miyim?” diye sordu.

“Buna ben karar veremem, hocamdan izin almam gerekir,” dedim.

Ertesi gün Dr. Starzl’a gittim, durumu anlattım. Çok sevindi ve “Gelsin tabii,” dedi. Çünkü artık karaciğer nakil ameliyatları yapılıyor ve sonuçları da gayet iyiydi.

Böylece Ergun her sabah benimle birlikte hastaneye gelip kafeteryada oturdu ve bir karaciğer nakli ameliyatının çıkmasını sabırla bekledi. Yukarıda yazdığı ve *Yeni Asır*’da yayınlanan haber, dördüncü gün gelen bir telefonla gerçek oldu.

Bugün seksenini geçen yaşında, mesleği ve ülkesinin gurur kaynağı olan bir hekim Prof. Dr. Münci Kalayoğlu. Renkli ve heyecanlı hayatını anlattığı bu anı kitabını, kâh güldüren, kâh düşündüren, bir o kadar da akıcı bir anlatımla, içtenlikle kaleme aldı. Türkiye'de modern tıbbın kurucularıyla keşşen yolunu; Türk siyasi hayatının karmaşa dönemlerinde geçen gençlik yıllarını; Ankara, New York, Pittsburgh, Madison, İstanbul arasında geçen yaratıcı ve üretken meslek hayatını; eşi ve çocuklarıyla, dostlarıyla olan özel hayatını yazdı.

Gelecek nesiller için hep ilham kaynağı olacak anılar bunlar... Ve aralarından belki de en çarpıcısı, karaciğer transplantasyonunun hikâyesi... Dünyada karaciğer naklinin başladığı, geliştiği, olgunlaştığı her aşamanın en yakın tanığı ve bu olayın baş oyuncularından biridir Münci Hoca...

Bir hayata sığdığına inanmanın güç olduğu dolu dolu anılar, yaşanmışlıklar ve deneyim, *Hatırda Kalanlar!*

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2064-0

9 789751 420640